

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 369

Przemiany strukturalne i koniunkturalne na światowych rynkach

Tom 1

Redaktorzy naukowci

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska, Barbara Majewska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-478-3 (całość)
ISBN 978-83-7695-451-6 (tom 1)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Franciszek Adameczuk: Identyfikacja modelu klastra oraz etapu jego rozwoju na przykładzie klastra ceramika i turystyka	11
Łukasz Ambroziak: Ocena pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich UE w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi ...	25
Eric Ambukita: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Demokratycznej Republice Konga w latach 2009-2012.....	36
Zbigniew Bentyn: Rola e-logistyki w procesie adaptacji struktury łańcucha dostaw do potrzeb klientów	48
Zbigniew Biniek: Proces wprowadzenia euro na Łotwie – wnioski dla Polski	58
Sebastian Bobowski: Implikacje ekonomiczne i polityczne projektu trójstronnego porozumienia o wolnym handlu Chiny – Japonia – Republika Korei	67
Elżbieta Bombińska: Pozycja państw azjatyckich w światowym eksporcie usług na początku XXI wieku.....	78
Jarosław Brach: Europejski – unijny drogowy transport ładunków w procesach internacjonalizacji i globalizacji – przyczyny sukcesu tej gałęzi	89
Dominika Brzęczek-Nester: Zmiany struktury geograficznej oraz struktury przedmiotowej obrotów towarowych w polskim handlu zagranicznym w latach 1999-2012.....	113
Anna Chrzęściewska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Meksyku.....	129
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberła: Polska i Polacy w oczach młodych Europejczyków studiujących na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Stereotypy a decyzje edukacyjne.....	138
Małgorzata Czarnas: Atrakcyjność lokalizacji usług offshoringowych w Polsce na tle wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej.....	148
Małgorzata Czermińska: Graniczny ruch towarowy w Unii Europejskiej – wybrane aspekty z punktu widzenia procedur celnych	160
Małgorzata Domiter: Jakość instytucjonalna a zjawisko kłęski bogactwa	174
Jerzy Dudziński: Nowe relacje cen w handlu międzynarodowym a rola Chin w gospodarce światowej	188
Elżbieta Golemska, Małgorzata Szczyt: Wpływ logistyki międzynarodowej na przemiany strukturalne i koniunkturalne na rynkach światowych..	198
Eugeniusz Gostomski: Łotwy droga do strefy euro.....	209
Monika Grottel: Polska Służba Celna w realizacji innowacyjnego systemu obsługi podmiotów gospodarczych	219

Marcin Haberla: Przesłanki tworzenia klastrów i inicjatyw klastrowych w Polsce oraz cele ich funkcjonowania w świetle wyników badań własnych.....	230
Agnieszka Hajdukiewicz: Przyczyny wzrostu światowych cen produktów rolno-spożywczych w pierwszej dekadzie XXI wieku.....	239
Rafał Hryniewiecki: Geopolityczne implikacje zmian na światowych rynkach energetycznych – przypadek Kataru	251
Anna H. Jankowiak: Lokalizacja w klastrze jako motyw internacjonalizacji przedsiębiorstw	263
Dorota Agata Jarema: Reforma przedsiębiorstw państwowych w Chińskiej Republice Ludowej.....	272
Artur Klimek: Zmiany w polskich przedsiębiorstwach wskutek umiędzynarodowienia	288
Karolina Łopacińska: Inwestycje bezpośrednie chińskich przedsiębiorstw na rynku europejskim w przekroju branż	298
Marek Maciejewski: Specjalizacja i konkurencyjność eksportu państw Unii Europejskiej na rynki zewnętrzne.....	309
Dominika Malchar-Michalska: Polski eksport owoców i przetworów z owoców w latach 2001-2012	320
Joanna Michalczyk: Ewolucja polityki rolnej Unii Europejskiej na tle koncepcji zrównoważonego rozwoju	333
Wawrzyniec Michalczyk: Zmienność kursu złotego względem euro na tle innych walut krajów Unii Europejskiej	351
Bartosz Michalski: Zaawansowanie technologiczne polskiej wymiany handlowej w perspektywie problematyki bezpieczeństwa ekonomicznego. Przypadek sektorów <i>low-tech</i> w latach 2001-2012	363
Magdalena Myszowska: Atrakcyjność krajów Europy Środkowo-Wschodniej jako miejsca lokalizacji offshoringu usług	376

Summaries

Franciszek Adamczuk: Cluster model identification and its development stage on the example of ceramics and tourism cluster	24
Łukasz Ambroziak: The assessment of the competitive position of the new EU member states in foreign trade of agri-food products	35
Eric Ambukita: Foreign direct investment in the Democratic Republic of Congo in the years 2009-2012.....	47
Zbigniew Bentyn: The role of e-logistics in the process of adapting the structure of the supply chain to customer needs.....	57
Zbigniew Biniek: The process of euro introduction in Latvia – conclusions for Poland	66

Sebastian Bobowski: Economic and political implications of the project of China – Japan – Republic of Korea trilateral free trade agreement.....	77
Elżbieta Bombińska: The position of Asiatic countries in the world's export of services at the beginning of XXI century.....	88
Jarosław Brach: European – European Union road freight transport in the processes of internationalization and globalization – reasons behind the success of that mode	112
Dominika Brzęczek-Nester: Spatial-structural changes in Poland's foreign trade in 1999-2012.....	128
Anna Chrzęściewska: Foreign direct investment inflows to Mexico	137
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberla: Poland and Polish people in the eyes of young Europeans studying at the University of Economics in Wrocław. Stereotypes vs. educational decisions.....	147
Malgorzata Czarnas: Attractiveness of the offshoring services location in Poland against chosen Central and Eastern Europe countries.....	157
Malgorzata Czermińska: Border freight traffic in the European Union – some aspects from the point of view of customs procedures	173
Malgorzata Domiter: Institutional Quality and its relation to “the paradox of plenty” phenomenon.....	187
Jerzy Dudziński: New price relations in international trade and the role of China in the world economy.....	197
Elżbieta Golemska, Malgorzata Szczyt: Influence of international logistics on structural and economic changes on the global markets.....	208
Eugeniusz Gostomski: The Latvian way to the European Monetary Union ..	218
Monika Grottel: Polish Customs Authority in the implementation of innovative system of services for entrepreneurs.....	229
Marcin Haberla: Premises of clusters and cluster initiatives creation in Poland and the aims of their functioning in the light of own surveys	238
Agnieszka Hajdukiewicz: Reasons for the increase in world prices of agricultural products in the first decade of the XXI century	250
Rafał Hryniewiecki: Qatar and the geopolitical implications of the new developments on global energy markets	262
Anna H. Jankowiak: Location in the cluster as a motive of internationalization of enterprises	271
Dorota Agata Jarema: Reform of the State-Owned Enterprises in the Peoples Republic of China.....	286
Artur Klimek: Changes in Polish enterprises resulting from internationalization	297
Karolina Łopacińska: Direct investment of Chinese enterprises on the European market branch in the cross section of industries	308
Marek Maciejewski: Specialization and competitiveness of export of the EU countries to external markets	319

Dominika Malchar-Michalska: Polish export of fruit and fruit preparations in the period 2001-2012.....	332
Joanna Michalczyk: The evolution of European Union's agricultural policy against the background of the conception of sustainable development.....	350
Wawrzyniec Michalczyk: The volatility of the zloty's exchange rate to the euro against the background of other currencies of the European Union member states	361
Bartosz Michalski: Technological intensity of Polish foreign trade in the perspective of the concept of economic security. The case of low-tech sectors in the period 2001-2012	375
Magdalena Myszkowska: The attractiveness of Central and Eastern Europe countries for services offshoring.....	386

Dominika Malchar-Michalska

Uniwersytet Opolski

e-mail: dmalchar@uni.opole.pl

POLSKI EKSPORT OWOCÓW I PRZETWORÓW Z OWOCÓW W LATACH 2001-2012

Streszczenie: Celem artykułu jest dokonanie oceny zmian (w ujęciu ilościowym i jakościowym) zachodzących w polskim eksporcie owoców i przetworów owocowych w latach 2001-2012 oraz identyfikacja kierunków sprzedaży za granicę. Posłużyły w tym celu dane Międzynarodowego Centrum Handlu (*International Trade Centre – ITC*), w analizie wykorzystano m.in. dynamikę eksportu oraz wskaźnik pokrycia krajowego importu przez krajowy eksport (*trade coverage – TC*). W badanym okresie wzrósł eksport owoców i przetworów owocowych (zarówno w ujęciu ilościowym, jak i wartościowym), a głównymi kierunkami eksportu była Rosja i Niemcy. Polska w latach 2001-2012 umocniła swoją pozycję w eksporcie zarówno surowców (owoców) CN 08, jak i dóbr przetworzonych w tej kategorii, tj. przetworów z owoców (z grupy CN 20). Dodać należy, że w 2012 r. dla CN 08 po raz pierwszy wskaźnik TC był większy niż 100, co oznacza względną wewnętrzną przewagę nad partnerami handlowymi.

Słowa kluczowe: polski handel zagraniczny, eksport owoców i przetworów owocowych, potencjał produkcyjny upraw sadowniczych.

DOI: 10.15611/pn.2014.369.1.27

1. Wstęp

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą sadowniczą w Polsce oraz znacząca pozycja Polski w globalnej produkcji i eksporcie niektórych grup owoców sprawiają, że warto zwrócić uwagę, jak kształtował się polski eksport owoców i ich przetworów w ostatniej dekadzie. W okresie 2001-2012 zaszły znaczące zmiany warunków ekonomicznych polskiego handlu zagranicznego, w tym dla eksportu surowców rolnych (także owoców) i produktów żywnościowych. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej (UE) w 2004 r. dało możliwość objęcia polskiego rolnictwa wsparciem finansowym w ramach wspólnej polityki rolnej i tym samym jego modernizację. Ponadto członkostwo Polski we wspólnym rynku europejskim zmieniło

warunki prowadzenia handlu zagranicznego nie tylko z państwami członkowskimi UE, ale także z krajami trzecimi¹.

Celem artykułu jest ocena zmian zachodzących w polskim eksporcie owoców i przetworów z owoców w latach 2001-2012 oraz identyfikacja kierunków sprzedaży za granicę. Dokonano analizy ilościowych i wartościowych oraz przedstawiono główne kierunki eksportu². Wykorzystano w tym celu dane Międzynarodowego Centrum Handlu (*International Trade Centre – ITC*) odnoszące się do polskiego handlu zagranicznego owocami i przetworami z owoców. Zestawienia dokonano zgodnie z klasyfikacją Nomenklatury Scalonej (CN; grupy towarowe 08 i 20³). W analizie wykorzystano również analizę wskaźnikową (dynamikę eksportu w ujęciu ilościowym i wartościowym) oraz wskaźnik pokrycia krajowego importu przez krajowy eksport (*trade coverage – TC*).

2. Potencjał produkcyjny upraw sadowniczych w Polsce

W 2010 r. w Polsce na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 [GUS 2012, s. 85-88] powierzchnia sadów wynosiła 374,2 tys. ha (w porównaniu z rokiem 2002 zwiększyła się o ok. 38%), liczba gospodarstw użytkujących sady stanowiła 284,6 tys. (średnia wielkość sadów przypadających na jedno gospodarstwo to 1,35 ha). Podkreślić należy, że zaledwie 0,8% ogółu gospodarstw użytkowało sady o powierzchni większej niż 15 ha (0,1% ogółu tych gospodarstw miała areal sadów większy niż 50 ha). Struktura upraw drzew owocowych w sadach kształtowała się następująco: jabłonie – 62%, wiśnie – 12%, śliwy – 6,4%, czereśnie – 4,3%, grusze – 2,9%. Województwami o największej powierzchni sadów były: mazowieckie (33,4% udziału w powierzchni sadów w Polsce w 2010 r.), lubelskie (10,9%) i świętokrzyskie (10,8%).

W 2010 r. na powierzchni 128,2 tys. ha uprawiano krzewy owocowe wraz z truskawkami i poziomkami gruntowymi, a liczba gospodarstw rolnych, w których je uprawiano, wynosiła 103,5 tys. (średnia wielkość gospodarstwa z uprawą krzewów owocowych: 0,88 ha). Przechodząc do struktury upraw, największy udział w ogólnej ich powierzchni miały: porzeczki – 32,8%⁴, truskawki i poziomki gruntowe – 26,2%⁵, maliny – 22,1%⁶ i agrest – 1,9%.

¹ O konkurencyjności polskiej żywności po przystąpieniu do UE w [Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej 2009].

² Na potrzeby analizy przyjęto, że eksport to wywóz poza granice państwowe Polski.

³ Grupa CN 20 odnosi się także do przetworów z warzyw, niemniej w artykule do analizy wyselekcjonowano podgrupy odnoszące się do przetworów z owoców.

⁴ Największy areal występował w województwie lubelskim (33%), mazowieckim (18,6%) i łódzkim (11,5%).

⁵ Najwięcej upraw zlokalizowanych było w województwie mazowieckim (38,4%) i lubelskim (13,2%).

⁶ Największy udział w powierzchni upraw miało województwo lubelskie (65,1%).

Z danych przedstawionych powyżej wynika, że w przypadku upraw sadowniczych występuje znaczne rozproszenie podaży. Podobnie jak w przypadku innych gospodarstw rolnych, struktura agrarna nie jest korzystna. Na tle UE polskie rolnictwo ogółem cechuje się silnym rozdrobnieniem. W 2011 r. Polska zajmowała 3. pozycję w UE-27 odnośnie do powierzchni użytków rolnych; 1. miejsce w udziale osób aktywnych zawodowo w rolnictwie w ogóle populacji (dla Polski – 9,8%, UE-27 – jedynie 2,1%). W 2011 r. na tle UE Polska zajmowała 4. miejsce w wielkości produkcji owoców ogółem (ok. 5,6% europejskich zbiorów; liderami były Włochy – 28,3%, Hiszpania – 25,% i Francja – 15,5%). W tym samym roku Polska była liderem w UE-27 w produkcji jabłek (udział w wielkości zbiorów wynoszący 21,5%) [GUS 2014, s. 394, 404–405]. Z danych FAO wynika ponadto, że w 2012 r. Polska zajmowała 4. pozycję na świecie w zbiorach jabłek (liderami były kolejno: Chiny, USA, Turcja), 2. miejsce na świecie w produkcji malin (za Rosją) oraz porzeczek (także za Rosją), 10. miejsce w produkcji truskawek, 3. w przypadku wiśni (za Rosją i Turcją), 13. czereśni, 17. śliwek i tarniny [www.faostat.fao.org].

3. Zmiany w polskim eksporcie owoców w latach 2001-2012

W tabeli 1 przedstawiono dynamikę zmian ilościowych i wartościowych polskiego eksportu owoców (CN 08) w latach 2001-2012. W badanym okresie najwyższe dodatnie roczne zmiany (w ujęciu wartościowym) odnotowano w okresie 2006-2007, natomiast ujemną zmianę dla sezonu 2008-2009 (ok. –12,7%) i 2009-2010 (ok. –1,6%). Najwyższy wartościowy udział w eksporcie ogółem dla CN 08 miały owoce i orzechy (CN 0811; 40%) oraz jabłka, gruszki i pigwy świeże (CN 0808; 34,8%). W 2012 r. dodatnie saldo bilansu handlowego występowało dla wszystkich podgrup z wyjątkiem owoców cytrusowych świeżych lub suszonych (CN 0805) i moreli, wiśni, czereśni, brzoskwiń (włącznie z nektarynami), śliwek i owoców tarniny, świeżych (CN 0809). Dodać należy, że udział wartości polskiego eksportu CN 08 w eksporcie ogółem kształtował się na poziomie 0,74% (w 2002 r. – 0,74%⁷). Analizując wskaźnik TC⁸ dla CN 08 w latach 2001-2012, można stwierdzić, iż co roku wzrastało pokrycie polskiego importu owoców polskim eksportem (TC) tych dóbr. W 2001 r. wynosił on 53,1, natomiast w 2012 r. było to już 106,1. Należy podkreślić, że rok 2012 był jedynym, kiedy Polska dla CN 08 osiągnęła tzw. względną wewnętrzną przewagę nad partnerami⁹.

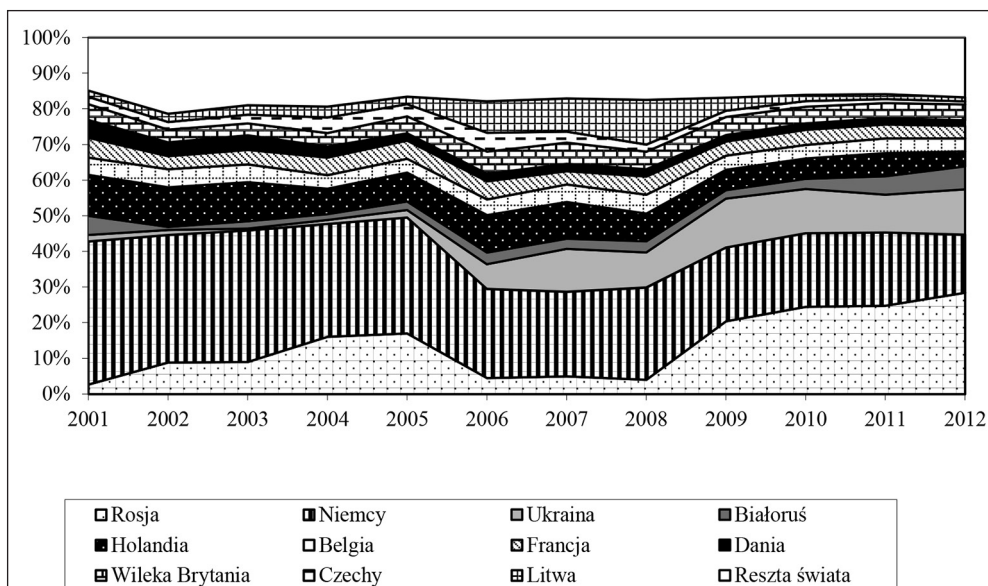
Rysunek 2 przedstawia główne kierunki eksportu CN 08 w latach 2001-2012 (ich udział w eksporcie ogółem tej grupy). Z analizy wynika, że znacząco wzrosło

⁷ Najwyższy udział w badanym okresie wystąpił w latach 2002-2003: 0,84%.

⁸ Do jego obliczeń wykorzystano następujący wzór: $TC = (Ex/Im) * 100$, gdzie Ex – wartość eksportu towaru lub grupy towarów w danym roku, Im – wartość importu towaru lub grupy towarów w danym roku. Jeśli wartość $TC > 100$, oznacza to, że kraj ma względną wewnętrzną przewagę nad partnerami.

⁹ W 2002 r. było to 68,4; w 2003 r. – 77,1; w 2004 r. – 77,5; w 2005 r. – 67,3; w 2006 r. – 67; w 2007 r. – 66,8; w 2008 r. – 68,7; w 2009 r. – 80,9; w 2010 r. – 72,9; w 2011 r. – 76.

znaczenie rosyjskiego rynku z 2,7% w 2001 r. do 28,4% w 2012 r. W badanym okresie załamanie sprzedaży do tego kraju nastąpiło w latach 2006-2008, co wynikało z nałożenia przez Rosję embarga na polskie surowce roślinne (także na mięsne) [zob. szerzej Falkowski 2009]. W tym samym czasie znacząco wzrósł (wartościowo) eksport na Litwę (w tym okresie udział Litwy w wartości eksportu CN 08 kształtował się na poziomie: 8,8%, 9,3% i 12,5%; a zarówno w 2001 r., jak i 2012 r. nie przekraczał 2%). W 2012 r. (w porównaniu z 2001 r.) zmniejszył się udział wartości eksportu CN 08 do Niemiec (o ok. 40%) oraz Holandii.

Uwagi: uwzględniono tylko te kierunki eksportu, których udział w eksporcie grupy CN 08 w okresie 2001-2012 był większy niż 5%.

Rys. 1. Zmiany udziałów poszczególnych rynków zbytu w ogóle eksportu owoców (CN 08) w latach 2001-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://www.trademap.org>].

Analizując kierunki eksportu w układzie 4-cyfrowym (tab. 1), w 2012 r. dla CN 0811¹⁰ największy udział w wartości eksportu miały Niemcy – ok. 31,6%

¹⁰ W całym okresie wskaźnik TC dla CN 0811 był wyższy niż 100.

Tabela 1. Dynamika zmian ilościowych i wartościowych polskiego eksportu owoców w rozbiu na podgrupy rodzajowe w latach 2001-2012

CN ¹	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005		2005-2006		2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2001- -2012	2008- -2012**	Udział w eksporcie grupy 08 w 2012	Bilans handlowy 2012 (tys. USD)
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B		
08	b.d.	29,4	b.d.	31,3	b.d.	21	b.d.	7,6	b.d.	10,0	b.d.	34,6	b.d.	22,1	b.d.	-12,7	b.d.	-1,6	b.d.	16,7	b.d.	27,6	b.d.	7	100	76 648
0811	4,5	26,3	-13,3	26,4	11,8	-7,1	10,6	-0,1	7,2	29,1	-4,8	25,8	-6,7	21,1	0,3	-26,5	18,2	9,5	-13,9	16,1	15,6	8,8	25,6	3	40	441 790
0808	38,3	87,1	3,19	30	27,5	71,7	-3,4	3,1	-7,2	0,1	12,8	45,1	-8	11,6	87,1	41,4	-8	-1,7	-23,1	6,6	77,8	59,3	298,2	19	34,8	412 287
0810	-17,5	7	11,5	54,4	26,2	-4,6	-19,8	-14,9	14,5	45,2	-3,6	55,3	14,5	21,6	15,4	-30,4	-11,3	-9,4	15,8	26,8	11	7,1	13,4	-2	8,3	26 980
0805	16,1	-4,9	-24,8	-24,9	172,7	130,5	26,5	46,4	48,3	29,2	59,5	143,5	9,4	37,9	-4,2	5,8	13,0	16,4	49	38,7	22,6	43,4	1441,3	25	5,5	-266 767
0809	-48,3	-5,7	185,6	156,1	99,9	107,1	-47	-25,6	52,6	65,9	-8,1	19,7	62,4	66,7	-9,27	-19,2	-37,9	-30,3	21,7	32	28,9	56,8	237	2	5,5	-48 186

A – zmiana ilości eksportowanej (w %); B – zmiana wartości eksportowanej w USD (w %); 1 – podgrupy, których wartościowy udział w wartości eksportu grupy 08 w 2012 r. był większy niż 5%; ** – tendencja rozwojowa (linia trendu) wyznaczona metodą najmniejszych kwadratów (serie danych w wartościach nominalnych USD).

Oznaczenia kodów CN: 0810: truskawki i poziomki, maliny, jeżyny, porzeczki, agrest, pozostałe owoce jadalne świeże (z wył. ananasów, daktyli, jabłek itp).

Źródło: opracowano na podstawie: [www.trademap.org].

(w 2001 r. było to 45,6%)¹¹; dla CN 0808¹² Rosja – 63,4%¹³ (w 2001 r. było to 17,3%), Białoruś – 12,4%; dla CN 0810¹⁴ Ukraina – 19,9% (w 2001 r. było to tylko 0,6%), Niemcy – 19,7% (w 2001 r. było to 48,8%), Wielka Brytania – 18% (w 2001 r. 2,5%), Rosja – 16,9%¹⁵; dla CN 0805 Ukraina – 72,4% (w 2001 r. 90,1%), Białoruś – 14,5% (w 2001 r. 3,1%), dla CN 0809 Ukraina – 40,6%¹⁶, Rosja – 30,7% (w 2001 r. 6,4%), Białoruś – 11,1% (w 2001 r. 2,3%), Niemcy – 10,3% (w 2001 r. 48,8%). Wynika z tego, że w ostatniej dekadzie na znaczeniu zyskał rynek wschodni (szczególnie Rosja), natomiast zmniejszyła się rola rynku niemieckiego.

W tabeli 2 zaprezentowano na 6-cyfrowym poziomie dezagregacji danych CN eksport owoców (CN 08), kierunki sprzedaży oraz udział polskiego eksportu w eksporcie globalnym. W 2012 r. polski eksport CN 0811 zajmował 1. pozycję na świecie (13,79% światowego eksportu); największe znaczenie miała CN 081190¹⁷ (udział w wartości eksportu CN 0811 wynoszący ok. 47%), a najważniejszym kierunkiem eksportu był rynek niemiecki (w 2001 r. było to ok. 57% wartości eksportu tej podgrupy). W przypadku CN 0808 dominujący udział w wartości eksportu tej podgrupy miała CN 080810 (jabłka świeże). Od 2002 r. głównym kierunkiem sprzedaży była Rosja (z wyjątkiem lat 2006-2008, kiedy udział w wartości eksportu tej podgrupy spadł do poziomu kolejno: 4%, 7,9% i 5,2%). Drugim ważnym rynkiem zbytu był rynek białoruski, choć jego znaczenie na przestrzeni lat malało (w 2001 r. było to 48,4%). W 2012 r. udział Polski w rosyjskim imporcie CN 080810 wyniósł 29,8%¹⁸, przy czym Rosja była największym globalnym importerem tego surowca.

¹¹ Dodać należy, że w badanym okresie nastąpił znaczący wzrost ilościowy importu CN 0811. W 2001 r. import wyniósł w sumie 9,3 tys. ton (t), a w 2012 r. – 42,8 tys. t. W 2012 r. największym dostawcą były Chiny (8,1 tys. t), a co ciekawe w ujęciu wartościowym liderem była Białoruś (wartość importu tej grupy wyniosła 12,7 mln USD; ilościowo import wyniósł 3,9 tys. t). Chiński import wyniósł w ujęciu wartościowym 11,9 mln USD (import z Chin miał jeden z najniższych wskaźników kosztów jednostkowych, tj. 1482 USD/t; najniższy wskaźnik był dla importu z Kostaryki: 1000 USD/t; dla Białorusi było to natomiast: 3236 USD/t).

¹² Dla CN 0808 TC był większy niż 100 w całym badanym okresie. W 2012 r. (w ujęciu wartościowym) największymi importerami do Polski były Holandia (13,5 mln USD), Włochy (10,3 mln USD) i Niemcy (8,3 mln USD), natomiast w ujęciu ilościowym Holandia (17,2 tys. t), Litwa (15,2 tys. t) i Włochy (10,8 tys. t).

¹³ W 2012 r. udział Polski w rosyjskim imporcie CN 0808 wyniósł 29,8% (w 2001 r. było to zaledwie 6,9%).

¹⁴ W całym okresie TC > 100. W 2012 r. Polska w ujęciu wartościowym importowała głównie z Hiszpanii (30,1 mln USD) i Włoch (18,3 mln USD), natomiast w ujęciu ilościowym z Włoch (24,4 tys. t) i Hiszpanii (18,2 tys. ton).

¹⁵ Dla 2001 r. brak danych.

¹⁶ Dla 2001 r. brak danych.

¹⁷ CN 081190: owoce i orzechy niepoddane obróbce cieplnej lub ugotowane na parze lub w wodzie, nawet słodzone (z wyjątkiem truskawek, poziomek, malin, porzeczek, agrestu itp.).

¹⁸ W 2013 r. było to 36,3%.

Tabela 2. Polski eksport owoców w ujęciu 6-cyfrowej klasyfikacji CN

CN	Podgrupa ¹	2012				Zmiana ilościowa 2001-2012 (%)
		Udział w eksporcie w grupie* (%)	Główni importerzy surowca ²	Udział w światowym eksporcie** (%)	Pozycja w rankingu światowych eksporterów**	
0811	081190	46,9	Niemcy (28,8%), USA (10,8%)	11,2	2	96,4
	081120	27,4	Niemcy (34,3%), Belgia (10,1%)	19,48	2	118,5
	081110	25,7	Niemcy (33,9%), Francja (11,5)	15,2	2	-46,1
0808	080810	93	Rosja (62,6%), Białoruś (12,7%)	6,07	6	289,8
	080820	7	Rosja (73,9), Ukraina 11,4%	1,27	13	436,9 ³
0810	081040	30,3	Wlk. Brytania (58,3%)	2,44	7	449,4
	081090	20,3	Ukraina (49,4%), Niemcy (21,1%), Białoruś (10,5%), Rosja (10,5%)	0,83	19	125,5
	081010	18,8	Rosja (61,9%), Niemcy (13,9%)	0,9	14	-44,4
	081020	17,3	Niemcy (58,7%), Holandia (19,4%)	2,38	7	0,6
	081050	13,2	Ukraina (71,1%), Białoruś (19%)	0,71	13	4607
0805	080520	63,5	Ukraina (72,6%), Białoruś (17,1%)	1,1	17	19 002
	080550	16,9	Ukraina (83,1%)	0,6	17	241,1 ⁵
	080510	14,6	Ukraina (72,5%), Białoruś (11,2%)	0,23	28	1 687,5
0809	080930	49,2	Ukraina (67,1%), Białoruś (15,8%), Rosja (14,3%)	1,64	10	26 263 ⁴
	080920	35,3	Rosja (51%), Niemcy (26,1%)	1,52	9	46 ³
	080940	10,5	Rosja (44,2%), Ukraina (33,4%)	0,97	18	-31,6
	080910	5	Ukraina (67,6%), Rosja (19,8%)	0,85	17	2 766,7 ⁵

Uwagi: * na poziomie 4-cyfrowego kodu CN; ** danej podgrupy (6-cyfrowy kod CN); 1 – podgrupy, których wartościowy udział w wartości eksportu grupy 08 w 2012 był większy niż 5%; 2 – udział i importera w eksporcie podgrupy (mający co najmniej 10% udział); 3 – za okres 2001-2011; 4 – za okres 2002-2012; 5 – za okres 2003-2012.

Oznaczenia kodów CN: jak w tabeli 1 oraz 081120: maliny, jeżyny, morwy, owoce mieszańców malin z jeżynami, porzeczek i agrest, niepoddane obróbce cieplnej lub ugotowane na parze lub w wodzie, a nawet zamrożone; 081110: truskawki i poziomki, niepoddane obróbce cieplnej lub ugotowane na parze lub w wodzie, a nawet zamrożone, nawet słodzone; 080810: jabłka świeże; 080820: gruszki, pigwy świeże; 081010: truskawki i poziomki świeże; 081020: maliny, jeżyny, morwy i owoce mieszańców malin z jeżynami, świeże; 081050: owoce kiwi, świeże; 080520: mandarynki; 080550: cytryny i limony, świeże i suszone; 080510: pomarańcze, świeże i suszone; 080930: brzoskwinie, nektaryny, świeże; 080920: wiśnie świeże; 080940: śliwki, owoce tarniny świeże; 080910: morele świeże.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.trademap.org].

Dla CN 0810 najważniejsze znaczenie miał eksport CN 081040¹⁹ i CN 081090²⁰. W przypadku tej pierwszej podgrupy Polska zajmowała 7. pozycję wśród największych światowych eksporterów. W 2012 r. eksport CN 0805 (w ujęciu wartościowym) odbywał się głównie na Ukrainę i na Białoruś. Sprzedaż surowców z tej podgrupy należy traktować jako reeksport (brak tego typu upraw w Polsce), o czym świadczy także ujemny bilans handlowy w CN 0805²¹.

4. Eksport przetworów owocowych

Dla pełniejszej analizy zmian w eksporcie owoców należy także dokonać analizy eksportu owoców przetworzonych jako dóbr o większej wartości dodanej niż surowiec (owoce świeże). W tym przypadku należy zwrócić uwagę na sprzedaż zagraniczną grupy CN 20, do której oprócz przetworów z owoców wlicza się też te z warzyw²². Wartość eksportu CN 20 w latach 2001-2012 wyraźnie wzrosła i w 2001 r. było 296 mln USD, a w 2012 r. 1291,6 mln USD²³. Na rys. 2 widać, że największym odbiorcą (w ujęciu wartościowym) w całym okresie były Niemcy, choć ich udział w eksporcie tej grupy zmniejszył się blisko o 10% (w 2001 r. 42,2%, w 2012 r. 32,9%). W tym okresie nastąpił również wzrost znaczenia rynku brytyjskiego, szczególnie od roku 2004²⁴ (2001 r.: 0,9%, 2012 r.: 7,1%), co być może związane jest ze wzrostem liczby polskich imigrantów w tym kraju po przystąpieniu Polski do UE (emigracja zarobkowa) [zob. szerzej: Bobrowska 2013; Milewski, Ruszczak-Żbikowska 2008].

Analizując znaczenie eksportu przetworów z owoców w grupie CN 20, w 2012 r. grupy CN 2009²⁵, CN 2008²⁶, CN 2007²⁷ i CN 2006²⁸ stanowiły w sumie ok. 70% wartości eksportu CN 20 (w 2001 r. 62%)²⁹. W tabeli 3 wskazano najważniejsze podgrupy (na 6-cyfrowym poziomie dezagregacji danych CN). W 2012 r. dla eksportu CN 20 największe znaczenie (w ujęciu wartościowym) miała CN 2009³⁰, przy czym

¹⁹ CN 081040: żurawiny, borówki czarne i pozostałe owoce z rodzaju *Vaccinium*, świeże.

²⁰ CN 081090: tamaryndy, jabłka nerkowca; liczi, owoce chlebowca itp. (też porzeczki).

²¹ W 2012 r. Polska nie miała znaczącego udziału w ukraińskim imporcie CN 0805.

²² CN 20: przetwory z warzyw, owoców i orzechów lub pozostałych części roślin.

²³ W latach 2001-2012 TC > 0.

²⁴ Najwyższy udział w eksporcie tej grupy przypadł na rok 2008 (było to 8,1%).

²⁵ CN 2009: soki owocowe i warzywne, niesfermentowane.

²⁶ CN 2008: owoce, orzechy i pozostałe jadalne części roślin, inaczej przetworzone lub zakonserwowane, a nawet zawierające cukier lub inne substancje słodzące.

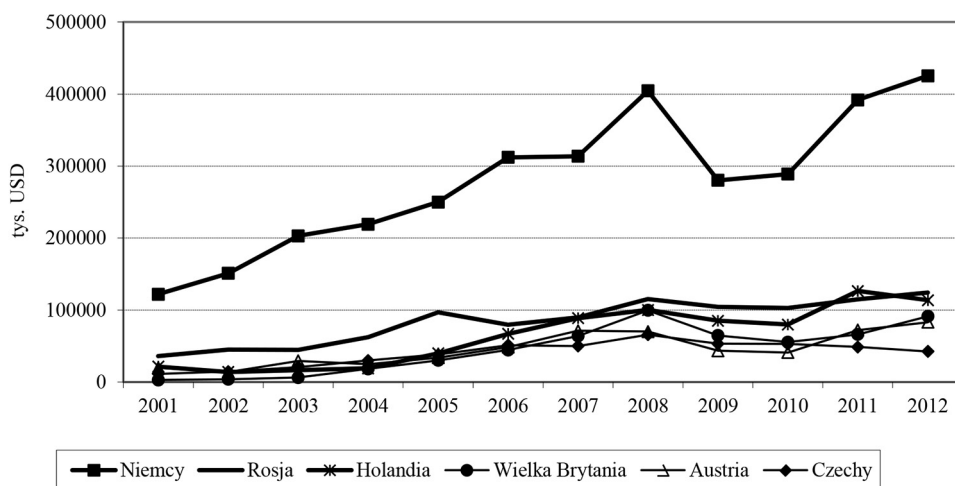
²⁷ CN 2007: dżemy, galaretki owocowe, marmolady, przeciery i pasty owocowe lub orzechowe, otrzymane w wyniku obróbki cieplnej, nawet zawierające dodatek cukru lub innej substancji słodzącej.

²⁸ CN 2006: warzywa, owoce, orzechy, skórki owoców i pozostałe części roślin zakonserwowane cukrem.

²⁹ Pozostałe 30% to przetwory z warzyw.

³⁰ W latach 2001-2012 TC > 100. W 2012 r. w ujęciu wartościowym najważniejszymi importera-
mi dla Polski była Brazylia (44,1 mln USD), Ukraina (22,8 mln USD) oraz Niemcy (17,8 mln USD).
W ujęciu ilościowym: Ukraina: 28,9 tys. t, Brazylia: 17,1 tys. t oraz Niemcy: 11,4 tys. t.

blisko 63% udział w wartości tej grupy miała CN 200979³¹. W 2012 r. Polska zajmowała 2. pozycję w rankingu największych eksporterów na świecie tego dobra³² (liderem były Chiny, które dostarczały blisko 40% tego surowca na światowy rynek).

Uwagi: uwzględniono tylko te kierunki eksportu, których udział w eksporcie grupy CN 20 w okresie 2002-2012 był większy niż 5%.

Rys. 2. Kierunki eksportu przetworów warzywnych i owocowych (CN 20) w latach 2001-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [<http://www.trademap.org>].

Rysunek 3 przedstawia główne kierunki zbytu soku jabłkowego, niesfermentowanego, o liczbie Brixu > 20 w 20°C (CN 200979) w latach 2002-2012³³. W tym czasie najważniejszym rynkiem sprzedaży (w ujęciu wartościowym) pozostawały Niemcy, choć ich udział zmniejszył się o ok. 18%. Dodać należy, że w 2012 r. dla rynku niemieckiego Polska była głównym dostawcą tego dobra, a udział w wartości niemieckiego importu CN 200979 wyniósł 47,9%³⁴ (w 2002 r. 40,6%). W badanym okresie wzrósł eksport do Wielkiej Brytanii oraz udział Polski w brytyjskim imporcie tej grupy (zaledwie 4,1%, wówczas najważniejszą odbiorcą były Niemcy – 35,1%, do poziomu 41,3%, podczas gdy Niemcy już tylko 9%).

³¹ CN 200979: sok jabłkowy niesfermentowany.

³² W 2012 r. Polska również importowała CN 200979, głównie z Ukrainy i Mołdawii (w sumie 58,4% wartości importu). Dodać należy, że w tym czasie Polska eksportowała 232,7 tys. ton soku jabłkowego, a zaimportowała 51,8 tys. ton.

³³ Brak danych dla roku 2001.

³⁴ Z innych ważniejszych dostawców można wskazać: Włochy (9,4%), Austrię (7,4%), Węgry (7,3%), Turcję (6,7%).

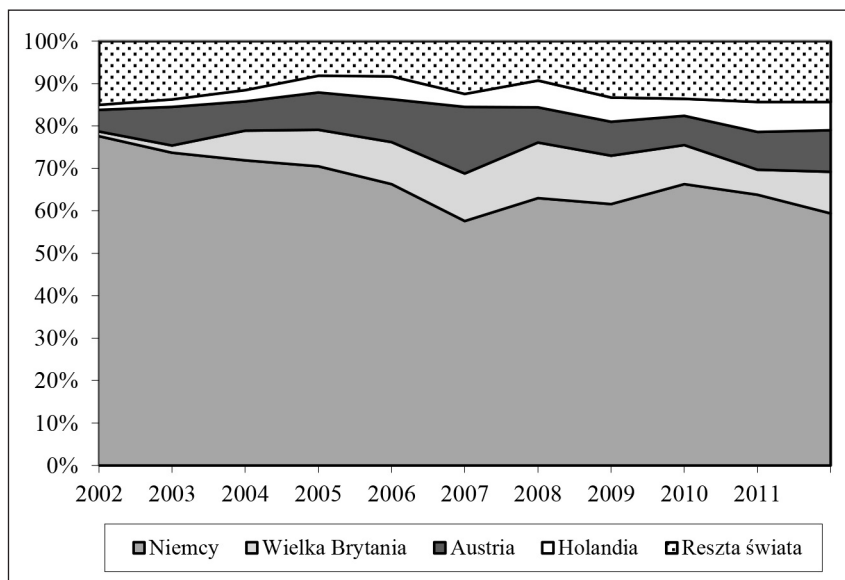
Tabela 3. Eksport przetworów z owoców (CN 20)

Grupa	Podgrupa ¹	2012				Zmiana ilościowa 2001-2012 (%)
		Udział w eksporcie w grupie* (%)	Główni importerzy surowca ²	Udział w światowym eksporcie** (%)	Pozycja w rankingu światowych eksporterów**	
2009	200979	62,7	Niemcy (59,4%), Wlk. Brytania (9,8%), Austria (9,8%), Holandia (6,7%)	15,7	2	22,4 ³
	200980	28,4	Niemcy (25,3%), Holandia (22,7%), Austria (17,8%), Rosja (11,2%), Wlk. Brytania (6,1%)	7,92	3	155,4% ⁴
2008	200811	26,7	Czechy (25,5%), Słowacja (11,3%), Ukraina (10,6%), Rumunia (8,4%), Niemcy (7,5%), Bułgaria (6,3%)	1,51	8	358,8
	200899	17,7	Holandia (25,6%), Niemcy (16,8%), Rosja (14,5%), Finlandia (8,2%)	0,85	21	1655,5
	200892	17,5	Rosja (52,1%), Niemcy (20,2%), Finlandia (5,7%)	2,72	13	13218 ⁵
	200819	14,9	Rosja (26,2%), Niemcy (19%), Ukraina (10,3%), Czechy (9,7%), Wlk. Brytania (8,7%), Holandia (8,2%), Rumunia (5,5%)	0,64	25	1078,5
	200880	11,5	Niemcy (28,7%), Rosja (16,3%), Holandia (12,9%), Finlandia (10,1%)	5,23	9	220,5
	200860	7,9	Niemcy (37,8%), Mongolia (16,1%), Holandia (10,6%), Rosja (7,1%), Australia (6,3%), Ukraina (5,4%)	2,93	13	1016,6

Uwagi: * na poziomie 4-cyfrowego kodu CN; ** danej podgrupy (6-cyfrowy kod CN); 1 – podgrupy, których wartościowy udział w wartości eksportu grupy 08 w 2012 był większy niż 5%; 2 – udział i importera w eksporcie podgrupy (mający co najmniej 5% udział); 3 – zmiana w okresie 2002-2012; 4 – zmiana w okresie 2001-2011; 5 – zmiany w okresie 2002-2011.

CN: 200980 – owocowo-warzywne soki niesfermentowane, bez alkoholu; 200811 – orzeszki ziemne przetworzone lub zakonserwowane; 200892 – mieszanki owoców, orzechów i pozostałych jadalnych części, przetworzone lub zakonserwowane; 200819 – orzechy i pozostałe nasiona, włączając mieszanki, przetworzone lub zakonserwowane; 200880 – truskawki, poziomki, przetworzone lub zakonserwowane; 200860 – wiśnie i czereśnie, przetworzone lub zakonserwowane.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [www.trademap.org].

Uwagi: * uwzględniono tylko te kierunki eksportu, których udział w eksporcie grupy CN 200979 w okresie 2002-2012 był większy niż 5%.

Rys. 3. Zmiany udziałów poszczególnych rynków zbytu w ogóle eksportu soku jabłkowego, niesfermentowany, o liczbie Brix > 20 w 20°C (CN 200979) w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://www.trademap.org>].

W przypadku innych podgrup CN 20 należy zwrócić uwagę na CN 2008³⁵, w tym zwłaszcza na CN 200811, którego głównym odbiorcą w 2012 r. były Czechy (25,5% udział w wartości polskiego eksportu, w 2001 r. było to zaledwie 6,8%). Polska również miała największy udział w wartości czeskiego importu CN 200811, w 2012 r. było 43,6% (w 2001 r. zaledwie 0,5%³⁶). Względnie duży udział w eksporcie CN 2008 miała podgrupa CN 200899³⁷, a głównymi odbiorcami w 2012 r. były Holandia (26,3%) oraz Niemcy (17,1%). W 2001 r. Polska najczęściej eksportowała do Czech – 53,7% (w 2012 r. 3,5%) oraz Wielkiej Brytanii – 26,9% (w 2012 r. już tylko 1,1%).

³⁵ W latach 2001-2012 TC < 100, co oznacza, że Polska nie miała wewnętrznej względnej przewagi nad partnerami. W 2012 r. w ujęciu wartościowym Polska importowała głównie z: Turcji (73 mln USD), Niemiec (38 mln USD) oraz Grecji (18 mln USD), natomiast w ujęciu ilościowym: z Grecji (18 tys. t), Tajlandii (14 tys. t) oraz Niemiec (12,6 tys. t).

³⁶ W 2001 r. Chiny były największym dostawcą na ten rynek, a ich udział wynosił 75,6%.

³⁷ CN 200899: owoce i pozostałe jadalne części roślin, inaczej przetworzone lub zakonserwowane.

5. Podsumowanie

- Na tle UE polskie rolnictwo odznacza się niekorzystną strukturą agrarną, co również dotyczy upraw sadowniczych. Te ostatnie cechują się względnie dużym rozdrobnieniem podaży oferowanych surowców. Niemniej jednak w 2011 r. Polska zajmowała 4. pozycję w zbiorach owoców ogółem oraz 1. miejsce w zbiorach jabłek (w UE). Podkreślić należy, że w 2012 r. Polska należała także do czołowych producentów na świecie takich owoców, jak jabłka, maliny, porzeczki, maliny i wiśnie.
- W latach 2001-2012 wzrósł w ujęciu wartościowym polski eksport owoców (CN 08), w 2001 r. było 296 mln USD, a w 2012 r. już ponad 4-krotnie więcej, bo 1291,6 mln USD. W badanym okresie wzrosło znaczenie rynku rosyjskiego jako największego odbiorcy polskich surowców z tej grupy. Należy jednocześnie podkreślić, że sprzedaż do Rosji jest obciążona dużym ryzykiem politycznym, co potwierdza załamanie eksportu do tego kraju w latach 2006-2008 (w wyniku nałożenia przez Rosję embarga na polskie produkty roślinne). Dlatego tak jednobiegunowy eksport, szczególnie dla takich surowców, jak: jabłka, gruszki, pigwy świeże; CN 0808 (ponad 50% sprzedaży za granicę była kierowana do Rosji w latach 2010-2012), może prowadzić do wystąpienia poważnych problemów ze zbytem w przypadku konfliktu z Rosją. Może to z kolei prowadzić do konieczności poszukiwania alternatywnych zagranicznych rynków zbytu przez polski rząd (z uwagi na potencjalne roszczenia ze strony polskich producentów rolnych), co w przypadku surowców rolnych (nie tylko owoców³⁸), w krótkim okresie może okazać się trudnym zadaniem³⁹.
- Ponadto w eksporcie przetworów z owoców nastąpił wzrost (w ujęciu wartościowym). Dla eksportu tej grupy największe znaczenie (w ujęciu wartościowym) miał eksport CN 2009, a szczególnie CN 200979 (Polska zajmowała 2. pozycję na świecie w eksporcie tego dobra).
- Polska w latach 2001-2012 umocniła swoją pozycję w eksporcie zarówno surowców (owoców) CN 08, jak dóbr przetworzonych w tej kategorii, tj. przetworów z owoców (z grupy CN 20). Dodać należy, że w 2012 r. dla CN 08 po raz pierwszy wskaźnik TC był większy niż 100, co oznacza względną wewnętrzną przewagę nad partnerami handlowymi.

³⁸ O potencjalnych problemach z nadprodukcją jabłek w: [<http://www.fresh-market.pl>].

³⁹ W marcu 2014 r. w wyniku protestów niezadowolonych producentów trzody chlewnej wobec działań rządu w kwestii rosyjskiego embarga na import wieprzowiny z UE, z powodu wykrycia dwóch przypadków zakażeń ASF (afrykański pomór świń) w Polsce, doprowadziło to do dymisji ministra rolnictwa S. Kalemby [www.portalspozywczy.pl].

Literatura

- Bobrowska A., 2013, *Migracje Polaków po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, <http://www publikacje-online.wnhis.iq.pl/numery/X/AB.pdf> (20.03.2014).
- Falkowski K., 2009, *Współpraca gospodarcza Polski z Białorusią, Rosją i Ukrainą po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, SGH, Warszawa, http://akson.sgh.waw.pl/~zczajk/IGS_homepage/documents/WorkingPapers/wp298.pdf (20.03.2014).
- GUS, 2012, *Uprawy Ogrodnicze. Powszechny Spis Rolny 2010*, Warszawa.
- GUS, 2014, *Rocznik Statystyczny Rolnictwa*, Warszawa.
- <http://www.portalspozywczy.pl/mieso/wiadomosci/dymisja-kalemby-to-za-malo-psl-powinno-oddac-po-resort-rolnictwa-politycy-sld,98241.html> (23.03.2014).
- <http://www.trademap.org> (17.03.2014).
- <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx> (18.03.2014).
- http://www.fresh-market.pl/owoce_i_warzywa/owoce/jablka/czy_jablka_stana_sie_problemem_narodowym,p135008416 (17.03.2014).
- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, 2009, *Ocena konkurencyjności polskich producentów żywności po akcesji do Unii Europejskiej (synteza)*, Warszawa.
- Milewski M., Ruszczak-Żbikowska J., 2008, *Motywacje do wyjazdu, praca, więzi społeczne i plany na przyszłość polskich migrantów przebywających w Wielkiej Brytanii i Irlandii*, CMR Working Paper, No. 35/93, Centre of Migration Research, Warsaw.

POLISH EXPORT OF FRUIT AND FRUIT PREPARATIONS IN THE PERIOD 2001-2012

Summary: The main goal of the paper is to evaluate changes of the quantity and the value of Polish export of fruit and fruit preparations between 2001-2012 and to identify the main export destinations. For the purpose of the research, the data of the International Trade Centre (ITC) was used as well as the analysis of the export growth and the index of trade coverage were identified. In the analyzed period there was steady growth of fruit and fruit preparations (both in terms of their quantity and value), and the main importing markets were Russia and Germany. In the years 2001–2012 Poland strengthened its position in the exports both of fruits (HS 08) as well as processed goods – fruit preparations (HS 20). It is worth adding that for the first time in 2012 for HS 08 the indicator of trade coverage was higher than 100, which means relative internal advantage over trade partners.

Keywords: Polish foreign trade, export of fruits and fruit preparations, the production potential of the fruit harvesting.